

Kint vagyunk a szemétkosárból?

Fejezetek a magyar pragmatikai kutatások történetéből*

1. Bevezetés. Átgondolva a Magyar Nyelvtudományi Társaság vezetőségének felkérését, hogy tartsak közgyűlési előadást egy átfogó témáról, úgy döntöttem, hogy nem egy olyan konkrét kutatási kérdésről tartok előadást, amellyel mostanság foglalkozom, hanem inkább arra vállalkozom, hogy bepillantask a magyar pragmatikai kutatások történetébe. A témaválasztásomat az motiválta, hogy a magyar pragmatikai kutatásoknak nemzetközi mércével nézve is született már annyi eredménye, hogy indokolt lehet egy ilyenfajta történeti számbavétel. Sőt, tanulmányom alcíme azt jelzi, hogy nem is lehetséges valamennyi magyar pragmatikai témájú kutatás bemutatása egy előadás, majd tanulmány keretei között, inkább csak néhány fontos fejezet felvillantására törekedhetek. A tanulmány főcíme, a Kint vagyunk a szemétkosárból? kérdés GERALD GAZDAR (1979) híres/hírhedt metaforájára utal, amely szerint a pragmatika a szemantika szemétkosara. Egy szemétkosár-metaphora nem túl nagy presztízszt biztosít annak a diszciplínának, amelyre alkalmazzák. Megjegyzendő, hosszú évekig a szemantika is szemétkosár volt, mégpedig a szintaxisé, ahogy azt JOSHUA BAR-HILLEL (1971) kijelentette. A címben, kissé provokatívan, azt a kérdést teszem fel, hogy továbbra is vonatkoztatható-e a szemétkosár-metaphora a pragmatika területére, vagy a jelenkori eredmények fényében a pragmatika már kikecmergett a szemétkosárból, és a szemantika, továbbá más nyelvészeti diszciplínák egyenrangú társává vált.

Mielőtt rátérek a magyar pragmatikai kutatások történetének tárgyalására, tanulmányom 2. részében a nyelvészeti pragmatika létrejöttéről és fejlődéséről szólok nagyon röviden annak érdekében, hogy megadjam azt a kutatási hátteret, amelynek kontextusában a magyar pragmatikai kutatások elindultak. A 3. részben a magyar pragmatikai kutatások kezdetéről, a 4. részben azok hazai és nemzetközi kiteljesedéséről lesz szó. Az 5. részben a kutatások szervezeti hátterét mutatom be. Végül a 6. részben összegzés helyett válaszolok a címben feltett kérdésre.

* Előadásként elhangzott a Magyar Nyelvtudományi Társaság 2023. évre vonatkozó közgyűlésén, Budapesten, az ELTE BTK Kari Tanácstermében 2024. február 27-én. A tanulmány az MTA Tudomány a Magyar Nyelvért Nemzeti Program Álhírek, áltudományos nézetek nyelvészeti azonosítása című alprogramja támogatásával készült.

2. A nyelvészeti pragmatika létrejötte. A pragmatika tudományterülete a 20. század első harmadának a végén a szemiotikán, azaz az általános jelelméleten belül született meg. CHARLES MORRIS (1938) a szemiotika három ága között nevezte meg a pragmatikát mint a jelölő (jelhasználó) és a jel közötti kapcsolatot vizsgáló diszciplínát. A szemiotikai pragmatika fő kérdése az volt, hogy mire és hogyan használja a jelölő (jelhasználó) a jelet. A morrisi pragmatika fogalma azonban felvetett két problémát. Nem volt világos, egyrészt, hogy mit is jelent pontosan a jelhasználó és a jel közötti viszony, azaz a jelhasználat mely aspektusait (pl. biológiai, pszichológiai, kulturális, szociális) kell figyelembe venni a pragmatikai vizsgálatoknak, másrészt a pragmatikának a határai sem voltak egyértelműek a szemiotikán belül, főként a szemantikához képest (LEVINSON 1983: 1–2; NÉMETH T. 2006: 222).¹

MORRIS (1938) munkáját követően a pragmatika ún. kontinentális irányzatai, amelyeket főként az európai kutatók alakítottak ki és képviseltek (vö. pl. WUNDERLICH 1972; MEY 1993; VERSCHUEREN 1999; *Journal of Pragmatics* folyóirat 1977-től; *Handbook of Pragmatics* könyvsorozat 1995-től, International Pragmatics Association [Nemzetközi Pragmatikai Társaság] 1986-tól) nem láttak problémát abban, hogy a jelhasználat vizsgálata során figyelembe lehet venni antropológiai, szociológiai, pszichológiai stb. aspektusokat, továbbá a szemantika és a pragmatika közé sem tartották szükségesnek éles határt húzni. A jelhasználat kutatása során egy holisztikus, funkcionális szemléletű megközelítést tekintettek gyümölcsözőnek. Ugyanakkor a pragmatika ún. anglo-amerikai használata (LEVINSON 1983: 1–2; NÉMETH T. 2006: 222), amely főként a logikából és a nyelvfilozófia logikai pozitivistá irányzatából táplálkozott, pontosítani és szűkíteni kezdte a morrisi pragmatikafelfogást (vö. pl. CARNAP 1938; BAR-HILLEL 1954; MONTAGUE 1968) a logikai (formális) szemantika és a pragmatika közötti különbségtételre koncentrálna.

A nyelvfilozófiának a hétköznapi nyelvhasználatról foglalkozó ága, amely erős alternatívát nyújtott a logikai pozitívizmussal szemben, szintén a jelhasználat, mégpedig, ahogy az irányzat neve is jelzi, a hétköznapi kommunikációban zajló természetes nyelvi jelhasználat kutatása felé fordult, hozzájárulva ezzel a pragmatika fejlődéséhez (vö. pl. AUSTIN 1962; SEARLE 1969, 1979; GRICE 1957, 1975). A nyelvészeti pragmatika első elméleteit ebből az irányzatból kölcsönözte (KIEFER 1998: 314). A nyelvészeti pragmatika létrejöttéhez a nyelvfilozófia említett irányzatain kívül a nyelvhasználat társadalmi és kulturális vetületeit kutató szociológiai és antropológiai kutatások is hozzájárultak (NÉMETH T. – TÁTRAI 2013: 130).

A nyelvészeti pragmatika kibontakozásában egy, a nyelvészen belüli fontos változás is közreműködött. A saussure-i (SAUSSURE 1967) – a nyelvet önmagában és önmagáért vizsgáló – szemlélet, továbbá a chomskyánus (CHOMSKY 1957, 1975) – a nyelvi rendszert autonómnak tekintő formális – megközelítés mellett az 1960–70-es évektől megerősödött az igény a nyelv társas működésének

¹ A szemantika és a pragmatika elhatárolásának kérdése hosszú évtizedekig fontos törekvés volt mind a (formális) szemantikában, mind a pragmatikában (vö. pl. GAZDAR 1979; LEECH 1983).

funkcionális leírására, illetve magának a nyelvhasználatnak a kutatására (NÉMETH T. 2006: 223; NÉMETH T. – TÁTRAI 2013: 130). Mindez oda vezetett, hogy a nyelvtudományban a formális elméletek túlsúlya megszűnt, és a funkcionális leírások teret nyertek. Ez utóbbiak egyik fő vonása az, hogy a nyelvi rendszer és a nyelvhasználat szembeállítását elvetik, és a nyelvi rendszer működését annak használatából kiindulva magyarázzák (NÉMETH T. – TÁTRAI 2013: 131).

A pragmatikának mint önálló nyelvészeti diszciplinának a létrejötte tehát nyelvtudományon kívüli és belüli tényezők együttes hatásának tulajdonítható. (A pragmatikai kutatások tudománytörténeti kontextusának részletesebb, árnyaltabb tárgyalására l. NÉMETH T. – TÁTRAI 2013.)

Az új diszciplína első feladatai közé tartozott 1. tárgyának meghatározása, 2. alapelveinek tisztázása, 3. elméleti kereteinek kidolgozása és 4. intézményi, szervezeti háttérének a létrehozása. Ami az első kettőt illeti, ahogy láthattuk fentebb, a morrisi pragmatikafelfogást követően nem beszélhetünk egységes pragmatika-értelmezésről, továbbá a nyelvhasználat különböző aspektusait vizsgáló kutatók változatos alapelveket feltételeznek. A nyelvhasználat pragmatikai vizsgálatait tekintve, közös nevezőként három tényező emelhető ki: a kontextus szerepe, a cél- és intencióvezéreltség és a társasság. Az 1970–80-as évektől megszülető különböző elméleti keretek e három tényezőhöz hozzáteszik a maguk számára fontos újabb leírási szempontokat (vö. pl. kognitív, interkulturális, neurológiai szempontok). Szervezeti háttérként kiemelendő az International Pragmatics Association (Nemzetközi Pragmatikai Társaság),² amelyet 1986-ban alapítottak. A Társaság létrejöttét az 1980-as évek közepére kiszélesedett nemzetközi pragmatikai kutatások motiválták. A Társaság a pragmatikára a nyelvhasználat interdiszciplináris tudományként tekint, amely elsősorban funkcionális (kognitív, szociális és kulturális) perspektívát érvényesít a nyelvhasználat kutatásában. A Társaság célja egyrészt az, hogy nemzetközi keretet biztosítson a nyelvhasználat kutatása során született eredmények megvitatására és összevetésére, másrészt stimulálja a pragmatika eredményeinek alkalmazását, és harmadrészt széles körben terjessze az elért eredményeket. Az újdonságok disszeminációját segítik a nemzetközi pragmatikai folyóiratok és könyvsorozatok, amelyeket lehetetlen felsorolni e cikk keretei között. Az első nemzetközi pragmatikai folyóirat, a *Journal of Pragmatics* viszont kiemelendő, hiszen 1977-ben indult, amikor a pragmatika még csak kezdett meggyökerezni a nyelvészetben, és még korántsem volt elfogadott nyelvészeti diszciplína, ahogy azt GERALD GAZDAR (1979) e tanulmány Bevezetésében idézett szemétkosár-metaforája is mutatja. Bár a formális elméleti nyelvészetben a gazdari szemlélet komoly presztízsvesztést okozott a pragmatikának, a funkcionális és nem formális filozófiai megközelítések gyümölcsöző eredményeket hoztak, és a pragmatika az 1980-as évek közepére önálló, nemzetközi nyelvészeti diszciplinává nőtte ki magát.³

² Honlapja: <https://pragmatics.international> (2024. 08. 12.).

³ Meg kell jegyezni, hogy az 1990-es évektől a formális nyelvészetben is helyet talált magának a pragmatika, a szemantika és a pragmatika éles elkülönítése pedig meghaladottá vált.

3. A magyar pragmatikai kutatások kezdetei. A nyelvhasználat pragmatikai szempontú hazai kutatásainak elindulásában KIEFER FERENCnek tulajdoníthatunk úttörő szerepet. KIEFER nyomon követte a pragmatika létrejöttét és fejlődését a nemzetközi szinten mind a nyelvfilozófiában, mind a nyelvtudományban, sőt annak alakítója is volt. A jelentés kérdéseinek vizsgálatakor különös figyelmet fordított arra, hogy mi az, amit a szemantika kezelni tud, és mi az, amihez a pragmatikára van szükség, de nem húzott éles határt szemantika és pragmatika közé. KIEFER olyan jelenségeket is kutatott (vö. pl. partikulák, kérdő mondatok, helyzetmondatok, szemantika és pragmatika viszonya), amelyek a szemantika és a pragmatika határterületéhez tartoznak (KIEFER 1978, 1979, 1980, 1983, 1984, 2012). KIEFER nemcsak a kutatásaival járult hozzá a pragmatika magyarországi meghonosodásához, hanem közvetítő és szervező tevékenységével, személyes kapcsolataival is. 1977 szeptemberében Dobogókőn szervezett egy nemzetközi konferenciát *Speech Act Theory and Pragmatics* (Beszéddaktus-elmélet és pragmatika) címmel, amelynek kettős célkitűzése volt. Egyrészt megvitatni a beszéddaktus-elmélet legújabb fejleményeit, másrészt a szemantika és a pragmatika viszonyát tisztázni a szó szerinti és nem szó szerinti jelentések kérdéskörének vizsgálatával (SZABOLCSI 1978: 151). Az előadások témái többek között a közvetett beszéddaktusokat, a beszéddaktusok klasszifikációját, a beszéddaktusok mögött meghúzódó mentális állapotokat, a perlokúciót és az eldöntendő kérdéseket érintették. A konferencia plenáris előadói JOHN SEARLE, ZENO VENDLER és DIETER WUNDERLICH voltak. Rajtuk kívül a konferencián olyan neves külföldi szakemberek adtak még elő, akik tevékenyen hozzájárultak a pragmatika nyelvészeten belüli megszilárdulásához: STEVEN DAVIS, HANS LIEB, ROLAND POSNER, BENOIT DE CORNILIER, PETR SGALL, IRENA BELLERT, GILLES FAUCONNIER, JENS ALLWOOD, MANFRED BIERWISCH, ANDRZEJ BOGUSLAWSKY, ROLAND HAUSER. Továbbá egyetlen magyar előadóként: KIEFER FERENC. A konferenciáról írott rövid beszámolóját SZABOLCSI (1978: 52) azzal a gondolattal zárta, hogy a beszéddaktus-elmélet és a pragmatika a nyelv funkcionális szemléletét közvetíti, amely ismét erőre kap a nyelvtudományban, de egy sokkal szigorúbb és elméletibb formában, amit valószínűleg üdvözlnek azok, akik elégedetlenek az elméleti orientáltságú nyelvészettel. A konferencia előadásai alapján készült, válogatott tanulmányokat tartalmazó kötet 1980-ban jelent meg SEARLE, KIEFER és BIERWISCH (1980) szerkesztésében, és a pragmatika egyik sokat hivatkozott alapművévé vált.

KIEFER mellett PLÉH CSABA és TERESTYÉNI TAMÁS is sokat tett a pragmatika magyarországi kutatókkal való megismertetéséért. 1979-ben jelent meg az általuk szerkesztett *Beszéddaktus–kommunikáció–interakció* című válogatás (PLÉH–TERESTYÉNI szerk. 1979). A kötet a nyelvhasználat kutatásának akkori legfontosabb eredményeit közlő tanulmányok fordításait tartalmazta, és három tematikus blokkban közölte a cikkeket. Az első blokk a Beszéddaktus-elmélet és kommunikáció címet viselte, és JOHN. L. AUSTIN, JOHN. R. SEARLE, H. PAUL GRICE és PETER F. STRAWSON munkáit tartalmazta, azaz a beszéddaktus-elmélet alapvetését, a grice-i interakcióelméletet és annak kritikáját. A második tematikus blokkot a szerkesztők a Nyelvi funkciók, előfeltevések és szerepek a közlésben

címmel látták el, és MICHAEL A. K. HALLIDAY, GORDON LAKOFF, VLADIMIR ANDREEVIČ ZVEGINCEV, CHARLES J. FILMORE, és DELL HYMES kapcsolódó tanulmányait válogatták bele. A harmadik tematikus blokkba tartozó írások szerzői a nyelvhasználatot pszichológiai és szociológiai szempontokat figyelembe véve kutatták, ezért kaphatta a blokk a Dialógusok és szövegek elemzése és szabályai szociológiai és pszichológiai perspektívában címet. A blokkban CHARLES O. FRAKE, PATRICK HENRY, SUSAN D. DUNCAN, SUSAN ERVIN-TRIPP és WILLIAM LABOV tanulmányai szerepeltek.

Meg kell említenünk egy másik fordításgyűjteményt is, mégpedig a PLÉH CSABA, SÍKLAKI ISTVÁN és TERESTYÉNI TAMÁS által szerkesztett *Nyelv-kommunikáció–cselekvés* című kötetet. Ez a tanulmánygyűjtemény először egyetemi jegyzetként látott napvilágot 1988-ban a Tankönyvkiadó gondozásában, majd később az Osiris Kiadó jelentette meg 1997-ben, és azóta több kiadást is megért. A gyűjtemény az egyetemi oktatás és a nyelvhasználat foglalkozó kutatások számára fontos alapcikkeket tartalmaz a beszédaktusok (JOHN L. AUSTIN, JOHN R. SEARLE, SUSAN ERVIN-TRIPP, HERBERT H. CLARK és THOMAS B. CARLSON cikkei), a pragmatikai megközelítésmódok (YEHOSHUA BAR-HILLEL, H. PAUL GRICE, PETER F. STRAWSON, JÜRGEN HABERMAS cikkei), az előfeltevések és következtetések (CHARLES J. FILMORE, KIEFER FERENC, VLADIMIR ANDREEVIČ ZVEGINCEV, STEPHEN C. LEVINSON, HERBERT H. CLARK cikkei), a diskurzuselemzés (WILLIAM LABOV és DAVID FANSHEL, EMANUEL A. SCHEGLOFF, DELL HYMES, CHARLES O. FRAKE cikkei) és a nyelvhasználat leírásával foglalkozó elméletek alkalmazásai (SUSAN ERVIN-TRIPP, PEG GRIFFIN és HUGH MEHAN, DAVID D. CLARKE és MICHAEL ARYGLE, JOHN DORE, ROM HARRÉ cikkei) témakörében.⁴

A szöveggyűjtemények jelentősége nemcsak abban áll, hogy a magyar nyelvészek hozzáférhettek a nyelvhasználat kutatásának nemzetközi eredményeihez, hanem abban is, hogy a fordítások révén elkezdett kialakulni a pragmatika magyar nyelvű terminológiája.

A fentebbi szerkesztői munkán túl PLÉH CSABA (1983, 1984) – KIEFER FERENC mellett – a magyar nyelvhasználati jelenségek kutatásának elindításában is közreműködött, az anaforaértelmezésben szerepet játszó szemantikai és pragmatikai tényezőket vizsgálta. Az 1980-as évek elején kezdett kutatásai elsőként mutatták ki, hogy az anaforaértelmezésben a grammatikai (szemantikai) szempontok mellett a pragmatikaiak is meghatározóak lehetnek, sőt a pragmatikai tényezők felül is írhatják a nyelvtan által elvárt interpretációkat (vö. pl. PLÉH 1998: 174–194). Az anaforaértelmezés vizsgálata kísérleti paradigmában zajlott, így tulajdonképpen a kísérleti pragmatika első magyarországi megnyilvánulásának is tekinthető.

Az első pragmatikai tankönyvben LEVINSON (1983) a pragmatika diszciplínájának körülhatárolásakor a diskurzuselemzést a pragmatika körébe tartozónak véli. A diskurzuselemzésbe a szóbeli diskurzusok és az írott szövegek vizsgálata egyaránt beletartozhat (NÉMETH T. 2006: 224). Az európai hagyomány a nyelv-

⁴ A PLÉH–SÍKLAKI–TERESTYÉNI által szerkesztett gyűjtemények (1988, 1997) a PLÉH–SÍKLAKI szerkesztette kötetben (1979) közölt tanulmányok mellett újabb cikkeket is tartalmaznak.

használat írott formáival, a szövegekkel való foglalkozás diszciplináját szöveg-tannak, szövegnyelvészetnek, szöveggrammatikának szokta hívni (vö. pl. DIJK 1972; DRESSLER 1978). LEVINSON véleményét osztva, a magyar pragmatikai kutatások indulásának tárgyalásakor érdemes figyelembe venni a diskurzuselemzés, illetve a szövegnyelvészet eredményeit. Így mindenképpen meg kell említenünk az 1970-es évek végének és a 80-as éveknek a szövegtani munkáit, mint például a SZATHMÁRI és VÁRKONYI szerkesztette kötetet (1979), BÉKÉSI IMRE (1982) és BALÁZS JÁNOS (1985) monográfiáit, illetve a RÁCZ ENDRE és SZATHMÁRI ISTVÁN szerkesztette tankönyvet (1983). Ezek a munkák szintén a nyelvhasználat vizsgálatára irányították a figyelmet. (A szövegtan mellett még a stilisztika, a retorika és a kommunikációkutatás is szerepet játszott abban, hogy a pragmatika diszciplínája létrejöhetett Magyarországon.)

4. A magyar pragmatikai kutatások kiszélesedése. Az előző részben említett alapokra támaszkodva, az 1990-es évektől beindulnak a pragmatikai kutatások Magyarországon, amiben annak is szerepe volt, hogy a pragmatika megjelent az egyetemi oktatásban. A Janus Pannonius Tudományegyetemen az 1980-as évek közepén SZÉPE GYÖRGY biztatására ANDOR JÓZSEF kezdte el a pragmatika tanítását. A József Attila Tudományegyetemen MALECZKI MÁRTA tartott egy előadást 1984-ben LEVINSON 1983-ban megjelent *Pragmatics* című tankönyve alapján, majd 1988-tól NÉMETH T. ENIKŐ indított pragmatika kurzusokat, és szisztematikusan felépítette a pragmatika oktatását az alapszinttől a doktori tanulmányokig. Az 1990-es években a nagy hazai egyetemeken szintén beépülnek a különböző pragmatikai kurzusok a tantervekbe valamennyi képzési szinten.

Ahogy a 3. részben említettem, KIEFER szervezői tevékenységével is segítette a pragmatikai kutatások meghonosodását és magyarországi terjedését. Az 1977-ben megrendezett dobogókői konferencia után KIEFER egy még sokkal nagyobb volumenű konferenciát is Magyarországra hozott, ezúttal Budapestre. 1995 és 1999 között KIEFER látta el a Nemzetközi Pragmatikai Társaság elnöki feladatait. 1999-ben megpályázta, hogy a Társaság soron következő nemzetközi konferenciáját Budapesten rendezhessék meg. A pályázat sikeres volt, 2000-ben a 7th International Pragmatics Conference (7. Nemzetközi Pragmatikai Konferencia) című konferenciára a világ pragmatikusai – több mint ezer kutató – Budapestre érkeztek. A konferencia szervezőbizottsága a hagyományoknak megfelelően egy nemzetközi és egy helyi szakemberekből álló csapatból tevődött össze. KIEFER volt a főszervező, aki a hazai szervezőbizottságba a következő kutatókat kérte fel: ANDOR JÓZSEF, KOMLÓSI LÁSZLÓ, KÖVECSES ZOLTÁN, NÉMETH T. ENIKŐ és PLÉH CSABA. A konferencia fő témája a kogníció és a nyelvhasználat kapcsolata volt, de a szokásoknak megfelelően a konferencia a Társaság szélesebb pragmatikaértelmezésébe beleillő többi téma számára is nyitott volt. A konferencia egyik plenáris előadója PLÉH CSABA volt, az előadásának a témája a konferencia fő témaköréhez illeszkedve a modularitás és a pragmatika kapcsolatával foglalkozott. PLÉHn kívül a konferencián 17 magyar előadó vett részt 13 előadással, és két magyar szervezésű panel is volt. A konferencia két, válogatott, lektorált tanulmányokat tartalmazó kötetének szerkesztésére JEF VERSCHUEREN, a Társaság főtítkára

NÉMETH T. ENIKŐt kérte fel (vö. NÉMETH T. ed. 2001a, 2001b). A konferencia nagy hatással volt a magyar pragmatikai kutatásokra. Egyrészt, a magyar, pragmatikával foglalkozó kutatók először vettek részt ilyen nagy számban a Társaság által szervezett nemzetközi konferencián, és mutatták be eredményeiket nemzetközi porondon. Másrészt, mivel KIEFER elérte, hogy a konferencia előadásait a hazai kutatók és egyetemi hallgatók regisztráció nélkül is látogathassák, rendkívüli lehetőség adódott a hazai kutatóknak arra, hogy első kézből értesüljenek a pragmatika legfrissebb, nemzetközi trendjeiről, eredményeiről, megismerkedjenek külföldi kutatókkal, kapcsolatokat építsenek.

Mindezek hozzájárultak ahhoz, hogy tovább bővüljenek az egyéni és csoportos kutatások a 2000-es évektől kezdődően. A hazai pragmatikai vizsgálatok elméleti megközelítései és kutatási témái nagyon színesek, illeszkednek a nemzetközi irányzatokhoz. E tanulmány keretei között nem vállalkozhatok arra, hogy kimerítően bemutassam a magyar pragmatikai kutatások által használt összes elméleti keretet és valamennyi kutatási témát, csupán ízelítőt adhatok belőlük. Az elméleti kiindulópontokat tekintve kiemelhetők például a filozófiai és formális megközelítések (vö. pl. TERESTYÉNI 1981; SZILI 2004; GYURIS 2009; MOLNÁR 2019) és a nyelvhasználat funkcionális és kognitív szemléletű leírásmódjai (vö. pl. TÁTRAI 2011, 2017), illetve ezek különböző kombinációi. A beszédaktus-elmélet, a grice-i és neogrice-i pragmatika, a relevanciaelmélet, az udvariassági/udvariatlansági elméletek, az interkulturális pragmatikai elméletek és a funkcionális kognitív pragmatika hazai művelői eredményeikkel jelentősen hozzájárultak a magyar nyelv kommunikatív használatának leírásához és magyarázatához.

A magyar kutatók által leginkább vizsgált témák közül tekintsük a következő válogatást:

- beszédaktusok (KÁRPÁTI ESZTER, KRÉKITS JÓZSEF, NAGY C. KATALIN, SUSZCZYNSKA MALGORZATA, SZILI KATALIN);
- diskurzusjelölők (ABUCZKI ÁGNES, DÉR CSILLA, FURKÓ PÉTER, KLEIBER JUDIT, SCHIRM ANITA, VASKÓ ILDIKÓ);
- nem szó szerinti jelentések (BIBOK KÁROLY, CSATÁR PÉTER, KÖVECSES ZOLTÁN, NEMESI ATTILA LÁSZLÓ, NÉMETH ZSUZSANNA, SCHNELL ZSUZSANNA);
- manipuláció, verbális befolyásolás (ÁRVAY ANETT, FALYUNA NÓRA, SÍKLAKI ISTVÁN, VESZELSZKI ÁGNES);
- társalgás- és diskurzuselemzés (BORONKAI DÓRA, DÓLA MÓNICA, HÁMORI ÁGNES, IVÁNYI ZSUZSANNA, KUNA ÁGNES, NÉMETH ZSUZSANNA, PAPP MELINDA, SZALAI ANDREA, UDVARDI ANNA, VARGA MARIANNA);
- kommunikációs és diskurzusműfajok (KUNA ÁGNES, PAP ANDREA, SIMON GÁBOR, TÁTRAI SZILÁRD, TOLCSVAI NAGY GÁBOR);
- deiktikus kifejezések (CSATÁR PÉTER, LACZKÓ KRISZTINA, TÁTRAI SZILÁRD, TÓTH ENIKŐ);
- megszólítások (DOMONKOSI ÁGNES, TÁTRAI SZILÁRD);
- perspektivikusság (NÉMETH T. ENIKŐ, TÁTRAI SZILÁRD);
- intenciók (ALBERTI GÁBOR, BÓDOG ALEXA, IVASKÓ LÍVIA, NÉMETH T. ENIKŐ, SCHNELL ZSUZSANNA);

- kontextus (BIBOK KÁROLY, NAGY C. KATALIN, TÁTRAI SZILÁRD);
- idézés (CSONTOS NÓRA);
- udvariasság (SUSZCZYNSKA MALGORZATA, KÁDÁR ZOLTÁN DÁNIEL)
- nyelvtan és pragmatika interakciója (BIBOK KÁROLY, GYURIS BEÁTA, MALECZKI MÁRTA, NÉMETH T. ENIKŐ);
- módszertani kérdések (KERTÉSZ ANDRÁS, NAGY C. KATALIN, NÉMETH ZSUZSANNA, NÉMETH T. ENIKŐ, RÁKOSI CSILLA, TÁTRAI SZILÁRD);
- kognitív- és neuopragmatikai témák (GYÖRI MIKLÓS, IVASKÓ LÍVIA, SCHNELL ZSUZSANNA, TÓTH ALINKA);
- történeti pragmatikai jelenségek (KOC SIS ZSUZSANNA, KUNA ÁGNES, NAGY C. KATALIN, NÉMETH LUCA ANNA, SÁROSI ZSÓFIA, SCHIRM ANITA, VARGA MÓNKA);
- ember-gép kommunikáció (ABUCZKI ÁGNES, BÓDOG ALEXA, HUNYADI LÁSZLÓ, NÉMETH T. ENIKŐ);

stb.⁵

A fentebbi témák vizsgálata változatos módszertannal zajlik, sőt a legtöbb vizsgálat többféle módszertant és többféle anyaggyűjtési eljárást alkalmaz. A kvalitatív és a kvantitatív módszerek egyaránt jelen vannak témától függően: a szóbeli és írásbeli korpuszok pragmatikai vizsgálata (l. pl. NÉMETH T. 1996; FURKÓ 2020a), gondolatkísérletek (l. pl. KERTÉSZ–KIEFER 2013; KERTÉSZ–RÁKOSI 2015), valódi kísérletek (l. pl. TÓTH–CSATÁR 2014; PAPP 2021), diskurzuskiegészítései teszt (discourse completion test, l. pl. SZILI 2004; SUSZCZYNSKA 2010), introspekcióra támaszkodás (l. pl. BIBOK 2017a; VASKÓ 2012). A nyelvtudományban az utóbbi évtizedekben zajló adatvitához a hazai pragmatikusok is hozzászóltak mind tudományelméleti, mind tárgytudományos szinten. KERTÉSZ ANDRÁS, KIEFER FERENC és RÁKOSI CSILLA a gondolatkísérletek és valódi kísérletek viszonyát és a pragmatikában betöltött szerepét járták körül (KERTÉSZ–KIEFER 2013; KERTÉSZ–RÁKOSI 2015), NAGY C. KATALIN (2019) a történeti pragmatika adatfogalmának és módszertani kérdéseinek a tisztázásához járult hozzá, NAGY C. KATALIN, NÉMETH ZSUZSANNA és NÉMETH T. ENIKŐ több közös tanulmányukban foglalkoztak a különféle adatforrások integrálásának a lehetőségeivel a nyelvhasználat különféle jelenségeinek a vizsgálata során (l. pl. NAGY C. – NÉMETH – NÉMETH T. 2019; NÉMETH T. – NAGY C. – NÉMETH 2020). NEMESI ATTILA LÁSZLÓ (2010) és SIMON GÁBOR (2018) a nem szó szerinti jelentések kutatásakor felmerülő adatkérdéssel foglalkoztak, legújabbban pedig, 2023 őszén az ELTE DiAGram Funkcionális Nyelvészeti Kutatóközpont Stíluskutató csoportja és az ELTE Nyelvtudományi Doktori Iskola Interkulturális nyelvészeti programja szervezett workshopot *Pragmatics, Corpora, Methods: A workshop on using a corpus-based methodology in pragmatic research* (Pragmatika, korpuszok, módszerek. Korpuszalapú módszerek a pragmatikában) címmel. A rendezvény célja az volt, hogy rámutasson

⁵ A tanulmány terjedelmi korlátai nem teszik lehetővé, hogy az egyes kutatók munkáira külön-külön hivatkozzam. A kutatók publikációi megtalálhatók a honlapjaikon, az MTMT-ben, illetve a különböző egyetemi, kutatóintézeti adatbázisokban. A kutatási témák jól kereshetők a Pragmatika Centrum honlapján: <http://ling.bibl.u-szeged.hu/pragmatika/index.php/themes> (2024. 08. 05.).

a pragmatikai kutatásokban a módszerek és a korpuszok jelentőségére. A rendezvény meghívott előadója ANDREAS H. JUCKER, a pragmatika nemzetközileg elismert kutatója, a Zürichi Egyetem professor emeritusa volt, aki egyike azoknak, akik a pragmatikában felvetették az adatkérdést (JUCKER 2009, 2018).

A hazai pragmatikai kutatásoknak – akárcsak a nemzetközieknek – fontos jellemzője az interdiszciplinaritás, amely a nyelvtudományon belüli, illetve kívüli területek nézőpontjainak az együttes figyelembevételét jelenti. A nyelvtudományon belüli interdiszciplinaritás a pragmatika esetében az ún. interfész pragmatikák létrejöttéhez vezetett. Például a morfológia és a pragmatika határterületén a morfopragmatikát KIEFER FERENC kezdeményezte a hazai kutatásokban (l. pl. KIEFER 2003), a lexikai szemantika és a pragmatika összekapcsolásában, azaz a lexikai pragmatika kidolgozásában pedig ANDOR JÓZSEF (2008) és BIBOK KÁROLY (2003, 2017b) játszott fontos szerepet. A pragmatika és a nyelvtudományon kívüli más diszciplínák érintkezési területein alakult ki a neuopragmatika (l. pl. LUKÁCS–PLÉH 2003; KISFÖLDI–IVASKÓ 2016; SCHNELL et al. 2016; SVINDT 2022), a komputációs pragmatika (HUNYADI 2011; NÉMETH T. 2011) vagy a szociopragmatika (SUSZCZYNSKA 2003, 2010; KÁDÁR–HAUGH 2013; KÁDÁR 2024) de idesorolhatjuk a multimodális kommunikáció vizsgálatát célzó empirikus társalgáselemzést is (HORVÁTH et al. 2023).

Végül meg kell említeni azt is, hogy a pragmatikai alapkutatások mellett alkalmazott pragmatikai kutatások is zajlanak, sőt translációs pragmatikáról is beszélhetünk hazai környezetben. Az utóbbi két kategóriába egyaránt beletartozik az egészségügyi kommunikáció elemzése (l. pl. KUNA–HÁMORI 2019; UDVARDI 2023; KUNA 2024a;), az afáziás betegek pragmatikai alapú terápiájának a kidolgozása (l. pl. IVASKÓ et al. 2016; MOLNÁR–TÓTH 2021), az ember-gép kommunikáció létrehozásával kapcsolatos kutatások (HuComTech-projekt),⁶ a bírósági kommunikáció vizsgálata (l. pl. VARGA 2021), az álhírek azonosítása (l. pl. MTA Tudomány a Magyar Nyelvért Nemzeti Program, Álhírek, áltudományos nézetek nyelvészeti azonosítása című projekt).⁷ Továbbá a pragmatika kerekasztal 2023-ban az Interdiszciplináris, translációs és transzgenerációs pragmatika címet viselte, és előadásai mind-mind olyan kutatásokat mutattak be, amelyek nemcsak hogy alkalmazott kutatások, de kiemelt céljuk a kutatási eredmények társadalmi hasznosítása.⁸

A magyar pragmatikai kutatások eredményeinek első összefoglalása a NÉMETH T. ENIKŐ és BIBOK KÁROLY által szerkesztett Általános Nyelvészeti Tanulmányok 20. kötete (2003). A kötet szerzői a lexikai pragmatika (BIBOK 2003), a helyzetmondatok (KECSKÉS 2003), a morfopragmatika (KIEFER 2003), a nem szó szerinti jelentések vizsgálata (NEMESI 2003), a manipuláció (ÁRVAY 2003), a konverzációelemzés (LERCH 2003), a neuopragmatika (LUKÁCS–PLÉH 2003),

⁶ Vezeti HUNYADI LÁSZLÓ, <https://btk.unideb.hu/humcomtech-kutatocsoport> (2024. 08. 12.).

⁷ Vezeti NÉMETH T. ENIKŐ, <http://enyik.szte.hu/index.php?lang=hu>, <https://www.alhirdetektor.hu> (2024. 08. 12.).

⁸ A rendezvény programja: <http://ling.bibl.u-szeged.hu/pragmatika/index.php/hirek/682-11-pragmatika-kerekasztal-program> (2024. 08. 12.).

a beszédaktuselmélet (SUSZCZYNSKA 2003), a topikaktiválás és topikfolytonosság (TOLCSVAI NAGY 2003) és a nyelvhasználat elveinek vizsgálata (NÉMETH T. 2003) témakörében íródtak. A kötet nemzetközi szempontból is érdeklődésre tarthatott számot, ezért 2004-ben és 2005-ben az *Acta Linguistica Hungarica* két különszámot szentelt az eredmények bemutatásának, lehetővé téve, hogy a magyar fejlemények a nemzetközi pragmatikus közösség számára is elérhetővé váljanak (l. NÉMETH T. – BIBOK eds. 2004, 2005). 2004-ben megjelent SZILI KATALIN (2004) monográfiája a beszédaktusok elméletéről és annak alkalmazásáról a magyar nyelvhasználatban. SZILI monográfiája széles körben ismertté tette a beszédaktusok diskurzuskiegészítéssel való vizsgálatát, elindítva azt a kutatási irányt, amely a különböző beszédaktusok empirikus vizsgálatát tűzte ki célul magyar anyagon. A KIEFER FERENC (2006) szerkesztette Magyar nyelv című kézikönyvben önálló fejezetet kapott a pragmatika (NÉMETH T. 2006), ami azt mutatja, hogy a kétezres évek közepére a magyar pragmatikai kutatások már számottevőek voltak. 2011-ben megjelent az első magyar nyelvű, bevezető jellegű pragmatikai tankönyv TÁTRAI SZILÁRD (2011) szerzőségével. A tankönyv a funkcionális kognitív szemléletű pragmatikai leírásba nyújt betekintést. TÁTRAI (2017) a 2011-es munkájában bemutatott funkcionális kognitív szemlélettel folytatta pragmatikai kutatásait, és a TOLCSVAI NAGY (2017) szerkesztette *Nyelvtan* című kézikönyvben közölt egy pragmatikáról szóló fejezetet. Így a NÉMETH T. (2006) által főként a filozófiai és elméleti pragmatikára alapozott kézikönyvfejezet és a TÁTRAI (2017) által publikált funkcionális kognitív szemléletű kézikönyvfejezet kiegészítette egymást.

Fontos mérföldkőnek számít a Magyar Nyelv folyóirat 2013-ban megjelent 2. száma, melynek pragmatika vonatkozású tematikus részét NÉMETH T. ENIKŐ és TÁTRAI SZILÁRD állította össze. A tematikus szám a 2012. május 15-én, a Magyar Nyelvtudományi Társaság Általános Nyelvészeti Szakosztálya és Magyar Nyelvi Szakosztálya által Pragmatikai kutatások Magyarországon címmel szervezett kerekasztal-beszélgetés anyagát tartalmazza. A kerekasztal-beszélgetés és a tematikus szám célja az volt, hogy lehetőséget biztosítson a Magyarországon pragmatikával foglalkozó kutatóknak arra, hogy szélesebb szakmai közönség előtt reflektáljanak pragmatikafelfogásukra, pragmatikai kutatásaik nyelvelméleti háttérfeltevéseire és a hozzájuk kapcsolódó módszertani kérdésekre, ütköztessék nézeteiket, továbbá megosszák egymással a pragmatika magyarországi jövőjéről alkotott elképzeléseiket. A kerekasztal résztvevői és a tematikus szám szerzői ANDOR JÓZSEF, BÓDOG ALEXA, CSONTOS NÓRA, FURKÓ PÉTER, GYURIS BEÁTA, IVASKÓ LÍVIA, NEMESI ATTILA LÁSZLÓ, NÉMETH T. ENIKŐ, SZILI KATALIN és TÁTRAI SZILÁRD voltak. A kerekasztal jelentősége nemcsak az imént elmondottakban áll, hanem abban is, hogy ezen az alkalmon született meg a gondolat, hogy folytatni kellene az ilyen jellegű megbeszéléseket, és a magyarországi pragmatikai kutatásoknak érdemes lenne szervezeti hátteret biztosítani (erről bővebben l. az 5. részt).

A Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kara alapításának 100. évfordulójára tartott tudományos konferencián egy pragmatika szekció is szerveződött. Az ebben a szekcióban elhangzott előadások alapján készült tanulmányok 2015-ben láttak napvilágot a *Használat és hatás* című kötetben (BÓDOG et al. szerk.

2015), a szerzők: ANDOR JÓZSEF, ÁRVAY ANETT, BÓDOG ALEXA, CSATÁR PÉTER, KERTÉSZ ANDRÁS, KOMLÓSI BOGLÁRKA, NEMESI ATTILA LÁSZLÓ, NÉMETH T. ENIKŐ, RÁKOSI CSILLA, SIMON GÁBOR, TÓTH ENIKŐ, VECSEY ZOLTÁN.

Az utóbbi években sorra jelentek meg pragmatikai témákkal foglalkozó, magyar nyelvű szerkesztett kötetek és monográfiák (l. pl. DÉR 2020; SCHIRM 2021; NEMESI 2022; CSONTOS 2023; DOMONKOSI 2024; KUNA 2024b), a folyóiratokban közölt tanulmányokat pedig lehetetlen felsorolni. NEMESI ATTILA LÁSZLÓ elindított egy könyvsorozatot Pragmatika címmel a Loisir Kiadó közreműködésével, az ELTE DiAGram Funkcionális Nyelvészeti Központ szintén több kötetet adott ki, továbbá elindult a Jelentés és Nyelvhasználat című folyóirat 2014-ben, amely az SZTE Általános Nyelvészeti Tanszékének és a Pragmatika Centrumnak a közösen gondozott folyóirata.⁹ Érdemes még kiemelni az ELTE DiAGram Funkcionális Nyelvészeti Központ hallgatói folyóiratát, az Ösvényeket, amely a tehetséggondozás szempontjából példaértékű.¹⁰

A magyar pragmatikai kutatások kiszélesedésével a kutatási eredmények egyre inkább megjelentek, megjelennek a nemzetközi szinten, a magyar kutatások integrálódnak a nemzetközi trendekbe. A vezető nemzetközi pragmatikai folyóiratok rendszeresen publikálják magyar kutatók cikkeit (pl. Journal of Pragmatics, Pragmatics, Journal of Historical Pragmatics, Corpus Pragmatics, Text and Talk, Contrastive Pragmatics, Intercultural Pragmatics). A nagy nemzetközi pragmatikai konferenciákon 1998-tól kezdődően (pl. International Pragmatics Conference [Nemzetközi Pragmatikai Konferencia], International Conference on Intercultural Pragmatics and Communication [Nemzetközi Konferencia az Interkulturális Pragmatikáról és Kommunikációról]) mindig vannak magyar előadók, egyre nagyobb számban. Nemzetközi folyóiratok és könyvsorozatok, kézikönyvek, kötetek szerkesztésében is jelen vannak magyar kutatók (pl. BARANYINÉ KÓCZY JUDIT, BIBOK KÁROLY, FURKÓ PÉTER, KÁDÁR ZOLTÁN DÁNIEL, NÉMETH T. ENIKŐ). Végül feltétlen meg kell említeni, hogy az utóbbi évtizedben számos, magyar szerző által írt monográfia jelent meg neves külföldi kiadóknál (l. pl. BARANYINÉ KÓCZY 2018; NAGY C. 2019; NÉMETH T. 2019; FURKÓ 2020b; NÉMETH 2021; KÁDÁR 2024).

5. A magyar pragmatikai kutatások szervezeti háttere. Ahogy az előző részben említettem, a 2012. májusi budapesti pragmatika témájú kerekasztal sikeressége vetette fel a gondolatot, hogy egyrészt legyenek a továbbiakban hasonló jellegű összejövetelek, másrészt hogy valamilyen szervezeti keretet kellene biztosítani a magyar pragmatikusoknak az egymással való hatékony és gyors információcserére. Ezt az igényt kielégítendő 2012. október 11-én a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Kari Tanácsstermében megszervezték a második pragmatika tárgyú kerekasztalt, amelyen a résztvevők, azaz a Szegedi Tudományegyetem, az Eötvös Loránd Tudományegyetem, a Debreceni Egyetem, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem, a Pécsi Tudományegyetem, a Károli Gáspár

⁹ Elérhetősége: <http://www.jeny.szte.hu> (2024. 08. 12.).

¹⁰ Elérhetősége: <https://osvenyek.elte.hu> (2024. 08. 12.).

Református Egyetem, az Eszterházy Károly Főiskola és az MTA Nyelvtudományi Intézete pragmatikával foglalkozó jelenlévő kutatói megalapították a Pragmatika Centrum Országos Kutatóközpontot, székhelyéül a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karát jelölték ki, és a vezetésével NÉMETH T. ENIKŐT bízták meg.

A Pragmatika Centrum öt célt tűzött maga elé: 1. létrehozni a magyar, pragmatikával foglalkozó kutatók kutatói adatbázisát; 2. könyv- és folyóirat-adatbázist összeállítani az alapító szervezetek közreműködésével; 3. elindítani egy levelezőlistát, amelyen keresztül megvalósítható a gyors információcsere a kutatók között; 4. elősegíteni a kutatási együttműködések; 5. évente legalább egy szakmai összejövetelt szervezni.

A Szegedi Tudományegyetem Általános Nyelvészeti Tanszékének közreműködésével még 2012-ben létrejött a Pragmatika Centrum honlapja, és elindult a levelezőlista.¹¹ Elkészült és folyamatosan bővül a kutatói adatbázis: jelenleg 58 kutató szerepel benne 138 kutatási témával; a kutatók 11 magyar kutatási helyen dolgoznak, az egyéni kutatások mellett 9 kutatócsoportban.¹² A kutatók és a kutatási témák leírása és a kereszthivatkozások lehetővé teszik a gyors eligazodást a hazai pragmatikai kutatásokban. A honlap és a levelezőlista profi üzemeltetésével a Pragmatika Centrum az 1., 3. és 4. célkitűzését teljesítette. A 2. célkitűzés, a könyv- és folyóirat-adatbázis létrehozása is folyamatban van. Az adatbázisban a Szegedi Tudományegyetemen és a Debreceni Egyetemen elérhető pragmatikai témájú könyvek és folyóiratok már megtalálhatók.¹³

Az 5. célkitűzés értelmében és az első két pragmatika tárgyú kerekasztal sikerességén felbuzdulva, hagyományt teremtve, minden évben más-más kutatói helyszínnel a Pragmatika Centrum és a fogadó kutatóhely közösen megszervezi a pragmatika kerekasztalt.¹⁴ A kerekasztalok témái vagy a rendező kutatóhely pragmatikai kutatásai köré szerveződnek, vagy tematikusak (vö. pl. pragmatika és szemantika a kognitív nyelvészetben, az irónia nyelvészeti kutatása, lexikai pragmatika, kísérletes pragmatika, történeti pragmatika).

A pragmatika kerekasztalok mellett, amelyek kötetlenebb formájúak, 2014-től a Szegedi Tudományegyetem Általános Nyelvészeti Tanszéke a Pragmatika Centrummal közösen Újdonságok a szemantikai és pragmatikai kutatásokban

¹¹ A Pragmatika Centrum honlapja: <http://ling.bibl.u-szeged.hu/pragmatika/index.php>, <http://ling.bibl.u-szeged.hu/pragmatika/index.php/en> (2024. 08. 12.). A honlap és a levelezőlista gondozója SZÉCSÉNYI TIBOR, akinek a munkáját az utóbbi években MEZŐLAKI REGINA segíti. A Pragmatika Centrum e-mail címe: pragmatikacentrum@gmail.com; erre a címre lehet küldeni a levelezőlistára vagy a honlapra felteendő anyagokat.

¹² Kutatók: <http://ling.bibl.u-szeged.hu/pragmatika/index.php/people>, kutatási témák: <http://ling.bibl.u-szeged.hu/pragmatika/index.php/themes>, kutatóhelyek: <http://ling.bibl.u-szeged.hu/pragmatika/index.php/groups>, kutatócsoportok: <http://ling.bibl.u-szeged.hu/pragmatika/index.php/groups> (2024. 08. 12.).

¹³ Lásd a honlapon: <http://ling.bibl.u-szeged.hu/pragmatika/index.php/books/konyvek>, <http://ling.bibl.u-szeged.hu/pragmatika/index.php/books/konyvgyujtemenyek>, <http://ling.bibl.u-szeged.hu/pragmatika/index.php/books/folyoiratok> (2024. 08. 12.).

¹⁴ Lásd a honlapon: <http://ling.bibl.u-szeged.hu/pragmatika/index.php/kerekasztal-2021> (2024. 08. 12.).

címmel konferenciát szervez minden év áprilisában. A konferencia a hazai szemantikai és pragmatikai kutatások legújabb eredményeinek a bemutatását célozza. Említést érdemel még két olyan rendezvény, amelynek a szervezésében nem vesz részt a Pragmatika Centrum, de a magyarországi pragmatikai kutatásoknak fontos tudományos fóruma: az ELTE DiAGram Funkcionális Nyelvészeti Kutatóközpont konferenciái 2007-től kezdődően, illetve az Utak a nyelvhasználat kutatásában című konferencia 2023-tól kezdődően az ELTE Alkalmazott Nyelvészeti Tudományos Diákköri Műhelye szervezésében.

A pragmatika kerekasztalokon és a konferenciákon a pragmatikai tárgyú, magyar nyelvű tanulmányok publikálási lehetőségeiről zajlott beszélgetések felvetették, hogy szükség van egy olyan magyar nyelvű online folyóírra, amely szemantikai és pragmatikai témájú tanulmányokat publikál.¹⁵ Így 2014-ben elindult a Jelenlegi és Nyelvhasználat című folyóirat, amely a Pragmatika Centrum és a Szegedi Tudományegyetem Általános Nyelvészeti Tanszékének a folyóirata.¹⁶ Jelenlegi szerkesztői: IVASKÓ LÍVIA, NÉMETH ZSUZSANNA, NÉMETH T. ENIKŐ és SZÉCSÉNYI TIBOR. (A folyóirat alapításakor a szerkesztők között volt MALECZKI MÁRTA is.) A technikai szerkesztésben VIRÁG NÁNDOR is részt vesz. A folyóirat olvasottsága kiemelkedő, eddig közel kétezer látogatója volt a folyóiratnak közel negyvenezer oldalmegtekintéssel. A folyóirat látogatói nemcsak magyarországi kutatók, hanem külföldiek is, például az USA-ból, Oroszországból, Kínából, Németországból, Angliából, Japánból, Brazíliából, Romániából, Szlovákiából, Hollandiából. A külföldi érdeklődés részben a tanulmányok angol nyelvű absztraktjainak, részben pedig a folyóirat nemzetközi indexálásának köszönhető. A folyóirat a MTMT-ben regisztrált, és szerepel az MTA Nyelvtudományi Bizottságának a folyóiratlistáján. A Scopusba való regisztrálása két év múlva lesz esedékes.

A hazai pragmatikai kutatások szervezeti kerete biztosításának csak az egyik eszköze a Pragmatika Centrum. 2012 decemberében a Magyar Nyelvtudományi Társaság Általános Nyelvészeti Szakosztályán belül megalakult a Pragmatika Tagozat, amelynek elnöke NÉMETH T. ENIKŐ, titkára TÁTRAI SZILÁRD. A Pragmatika Tagozat szorosan együttműködik a Pragmatika Centrummal, részt vesz a pragmatika kerekasztalok és az Újdonságok a szemantikai és pragmatikai kutatásokban című konferenciasorozat szervezésében, ezenkívül önállóan is szervez előadásokat a Magyar Nyelvtudományi Társaság keretei között.

6. Összegzés helyett. A 2. részben, a pragmatikának mint önálló nyelvészeti diszciplinának a kialakulását tárgyalva az új diszciplína első feladataiként az alábbiakat neveztem meg: 1. tárgyának meghatározása, 2. alapelveinek tisztázása, 3. elméleti kereteinek kidolgozása és 4. intézményi, szervezeti háttérének a létrehozása. A tanulmány 3., 4. és 5. része, amely a magyar pragmatikai kutatások kialakulásával, kiszélesedésével és szervezeti háttérével foglalkozott, bemutatta azt is, hogy a hazai pragmatikusok szintén elvégezték ezeket a feladatokat, a hazai pragmatikai kutatások önálló nyelvészeti diszciplinába rendeződtek. Bár nincsen

¹⁵ A magyar kutatók nem húznak éles határt szemantika és pragmatika közé.

¹⁶ Elérhetősége: <http://www.jeny.szte.hu> (2024. 08. 12.).

egységes pragmatikafelfogásuk, többféle alapelvet és elméleti keretet használnak, változatos módszertannal dolgoznak, a magyar pragmatikával foglalkozó kutatók egyetértenek abban, hogy az egyes megközelítéseknek nincsen kizárólagossága a nyelvhasználat pragmatikai kutatásában, a különböző nézőpontok kiegészítik egymást, a különféle elméleti keretek és módszertanok más-más nyelvhasználati jelenségek elemzésére és magyarázatára alkalmasak, továbbá többféle megközelítés egyszerre is gyümölcsöző lehet a pragmatikai kutatásokban. A pragmatika kerekasztalok és az Újdonságok a szemantikai és pragmatikai kutatásokban című konferencia előadásai és vitái nagymértékben hozzájárulnak ahhoz, hogy a pragmatikával foglalkozó kutatók párbeszédet folytassanak egymással.

A címben feltett kérdésre a magyar pragmatikai kutatások ismeretében igennel válaszolhatunk: kint vagyunk a szemétkosárból. A szemétkosár-metaphora a pragmatika területére már nem alkalmazható, az elért eredmények fényében a pragmatika kikecmergett a szemétkosárból, és a szemantika, továbbá más nyelvészeti diszciplínák egyenrangú társává vált.

Kulcsszók: szemiotika, pragmatika, nyelvhasználat, nyelvfilozófia, funkcionális kognitív pragmatika, nyelvtan és pragmatika interakciója.

Hivatkozott irodalom

- ANDOR, JÓZSEF 2008. On the role of frame-based knowledge in lexical representation In: ROSSINI FAVRETTI, REMA ed., *Frames, Corpora, and Knowledge Representation*. University of Bologna, Bologna. 53–78.
- ÁRVAY ANETT 2003. A manipuláció és a meggyőzés pragmatikája a magyar reklámszövegekben. In: NÉMETH T. – BIBOK szerk. 2003: 11–35.
- AUSTIN, JOHN L. 1962. *How to do things with words*. Oxford University Press, Oxford.
- BALÁZS JÁNOS 1985. *A szöveg*. Gondolat, Budapest.
- BARANYINÉ KÓCZY, JUDIT 2018. *Nature, Metaphor, Culture. Cultural Conceptualizations in Hungarian Folksongs*. Springer-Verlag Singapore, Singapore. <https://doi.org/10.1007/978-981-10-5753-3>
- BAR-HILLEL, JOSHUA 1954. Indexical expressions. *Mind* 63: 359–379. <https://doi.org/10.1093/mind/LXIII.251.359>
- BAR-HILLEL, JOSHUA 1971. Out of the pragmatic waste-basket. *Linguistic Inquiry* 2: 401–407.
- BÉKESI IMRE 1982. *Szövegszerkezeti alapvizsgálatok*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- BIBOK KÁROLY 2003. A szójelentés lexikai-pragmatikai megközelítése. In: NÉMETH T. – BIBOK szerk. 2003: 37–77.
- BIBOK KÁROLY 2017a. Az eszköz–alany váltakozás lexikai pragmatikai keretben. *Jelentés és Nyelvhasználat* 4: 35–49. <https://doi.org/10.14232/jeny.2017.1.3>
- BIBOK KÁROLY 2017b. *Szójelentéstan. A lexikai szemantikától a lexikai pragmatika felé*. Loisir Kiadó, Budapest.
- BÓDOG ALEXA – CSATÁR PÉTER – NÉMETH T. ENIKŐ – VECSEY ZOLTÁN szerk. 2015. *Használat és hatás: újabb eredmények a magyarországi pragmatikai kutatásokban*. Loisir Kiadó, Budapest.

- CARNAP, RUDOLPH 1938. Foundations of logic and mathematics. In: NEURATH, OTTO – CARNAP, RUDOLPH – MORRIS, CHARLES W. eds., *International Encyclopedia of Unified Science* 1. Chicago University Press, Chicago. 139–214.
- CHOMSKY, NOAM 1957. *Syntactic Structures*. Mouton, The Hague. <https://doi.org/10.1515/9783112316009>
- CHOMSKY, NOAM 1975. *Reflections on Language*. Pantheon Books, New York.
- CSONTOS NÓRA 2023. *Az idézés működése a magyar nyelvben. Funkcionális kognitív közelítés*. Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan Kiadó, Budapest. <https://doi.org/10.56037/978-963-646-069-3>
- DÉR CSILLA ILONA 2020. *Diskurzusjelölők és társulásaik a magyar nyelvben*. Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan Kiadó, Budapest.
- DIJK, TEUN VAN 1972. *Some Aspects of Text Grammars. A Study in Theoretical Linguistics and Poetics*. De Gruyter Mouton, Berlin–Boston. <https://doi.org/10.1515/9783110804263>
- DOMONKOSI ÁGNES 2024. *A megszólítás gyakorlatai. Tegezés, magázás, szólítás a társas viszonyok alakításában*. Szépirodalmi Figyelő Alapítvány, Budapest.
- DRESSLER, WOLFGANG U. Hrsg. 1978. *Textlinguistik*. Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt.
- FURKÓ PÉTER 2020a. Néhány hasznos korpusznyelvészeti eszközről a diskurzusjelölő-kutatás szemszögéből. In: KOVÁCS TÍMEA – ADORJÁN MÁRIA szerk. *Korpusznyelvészet és nyelvi közvetítés*. Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan Kiadó, Budapest. 45–56.
- FURKÓ, PÉTER 2020b. *Discourse Markers and Beyond. Descriptive and Critical Perspectives on Discourse-Pragmatic Devices across Genres and Languages*. Palgrave Macmillan, Cham. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-37763-2>
- GAZDAR, GERALD 1979. *Pragmatics. Implicature, presupposition and logical form*. Academic Press, New York.
- GRICE, H. PAUL 1957. Meaning. *The Philosophical Review* 66/3: 377–388. <https://doi.org/10.2307/2182440>
- GRICE, H. PAUL 1975. Logic and conversation. In: COLE, PETER – MORGAN, JERRY L. eds., *Syntax and Semantics 3. Speech Acts*. Academic Press, New York. 41–58. https://doi.org/10.1163/9789004368811_003
- GYURIS, BEÁTA 2009. *The Semantics and Pragmatics of Contrastive Topic in Hungarian*. Lexica Kiadó, Budapest.
- HORVÁTH VIKTÓRIA – DÉR CSILLA ILONA – HÁMORI ÁGNES – KREPSZ VALÉRIA szerk. 2023. *Empirikus társalgáskutatás Magyarországon*. HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont, Budapest.
- HUNYADI LÁSZLÓ 2011. Multimodal Human-Computer Interaction Technologies. Theoretical Modeling and Application in Speech Processing. *Argumentum* 7: 240–260.
- IVASKÓ LÍVIA – TÓTH ALINKA – JAKAB KATALIN – VÉCSEI LÁSZLÓ 2016. A „Beszélek, hogy beszéljek!” afáziaterápiás eljárás magyar kidolgozásáról. *Rehabilitáció*. (A Magyar Rehabilitációs Társaság folyóirata) 26: 188–194.
- JUCKER, ANDREAS H. 2009. Speech act research between armchair, field and laboratory. The case of compliments. *Journal of Pragmatics* 41: 1611–1635. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2009.02.004>

- JUCKER, ANDREAS H. 2018. Data in pragmatic research. In: JUCKER, ANDERAS H. – SCHNEIDER, KLAUS P. – BUBLITZ, WOLFRAM eds., *Methods in Pragmatics*. De Gruyter Mouton, Berlin–Boston. 3–36. <https://doi.org/10.1515/9783110424928-001>
- KÁDÁR, ZOLTÁN DÁNIEL 2024. *Ritual and Language*. Cambridge Assessment, Cambridge. <https://doi.org/10.1017/9781108624909>
- KÁDÁR, ZOLTÁN DÁNIEL – HAUGH, MICHAEL 2013. *Understanding Politeness*. Cambridge University Press, Cambridge. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139382717>
- KECSKÉS ISTVÁN 2003. Szavak és helyzetmondatok értelmezése egy dinamikus jelentésmo-
dell segítségével. In: NÉMETH T. – BIBOK szerk. 2003: 79–105.
- KERTÉSZ, ANDRÁS – KIEFER FERENC 2013. From thought experiments to real experiments
in pragmatics. In: CAPONE, ALESSANDRO – LO PIPARO, FRANCO – CARAPEZZA,
MARCO eds., *Perspectives on Philosophy and Pragmatics*. Springer, Berlin–Heidel-
berg–New York. 53–86. https://doi.org/10.1007/978-3-319-01011-3_3
- KERTÉSZ ANDRÁS – RÁKOSI CSILLA 2015. Gondolatkísérletek és valódi kísérletek a prag-
matikában: két esettanulmány. In: BÓDOG – CSATÁR – NÉMETH T. – VECSEY szerk.
2015: 81–122.
- KIEFER, FERENC 1978. Review of Jens Allwood's *Linguistic Communication as Action
and Cooperation. A Study in Pragmatics*. *Journal of Pragmatics* 2: 293–304.
- KIEFER, FERENC 1979. What do conversational maxims explain? *Linguisticae Investiga-
tiones* 3: 57–74. <https://doi.org/10.1075/li.3.1.04kie>
- KIEFER, FERENC 1980. Yes-No Questions as Wh-Questions. In: BIERWISCH, MANFRED –
KIEFER, FERENC – SEARLE, JOHN R. eds., *Speech Act Theory and Pragmatics*.
Springer, Dordrecht. 97–119. https://doi.org/10.1007/978-94-009-8964-1_5
- KIEFER FERENC 1983. A kérdő mondatok szemantikájáról és pragmatikájáról. In: RÁCZ–
SZATHMÁRI szerk. 1983: 203–230.
- KIEFER, FERENC 1984. Szemantika vagy pragmatika? *Nyelvtudományi Közlemények* 64:
5–22.
- KIEFER FERENC 1998. A nyelvtudomány távlatai: helyzetkép és előrejelzés. *Magyar Tu-
domány* 43: 306–317.
- KIEFER FERENC 2003. Morfopragmatikai jelenségek a magyarban. In: NÉMETH T. – BIBOK
szerk. 2003: 109–128.
- KIEFER, FERENC 2012. Some observations on the Hungarian adverbial particle *majd*. *Acta
Linguistica Hungarica* 59: 427–438. <https://doi.org/10.1556/ALing.59.2012.4.2>
- KIEFER FERENC szerk. 2006. *Magyar nyelv*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- KISFÖLDI ZSÓFIA – IVASKÓ LÍVIA 2016. Pragmatic disorders in autism – similar symptoms,
different explanations. *Argumentum* 12: 36–50.
- KUNA ÁGNES 2024a. *Az orvos-beteg kommunikáció nyelvészeti elemzése. Elmélet, gyakorlat,
módszer*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. [https://doi.org/10.21862/BeszKutAlk2024/
Kuna/6944](https://doi.org/10.21862/BeszKutAlk2024/Kuna/6944)
- KUNA ÁGNES 2024b. *Fejezetek a receptirodalom történetéből. A 16–17. századi magyar
orvosi recepthagyomány nyelvészeti megközelítése*. Szépirodalmi Figyelő Alapít-
vány, Budapest.
- KUNA ÁGNES – HÁMORI ÁGNES 2019. „Hallgatom, mi a panasz?” A metapragmatikai refle-
xiók szerepei és mintázatai az orvos-beteg interakciókban. In: LACZKÓ KRISZTINA –

- TÁTRAI SZILÁRD szerk., *Kontextualizáció és metapragmatikai tudatosság*. Eötvös József Collegium, Budapest. 215–239.
- LEECH, GEOFFREY N. 1983. *Principles of pragmatics*. Longman, London – New York.
- LERCH ÁGNES 2003. A preferenciarendszer a verbális konfliktusban. In: NÉMETH T. – BIBOK szerk. 2003: 129–161.
- LEVINSON, STEPHEN 1983. *Pragmatics*. Cambridge University Press, Cambridge.
- LUKÁCS ÁGNES – PLÉH CSABA 2003. Pragmatikai képességek egy különleges fejlődési zavar, a Williams-szindróma esetén. In: NÉMETH T. – BIBOK szerk. 2003: 163–193.
- MEY, JACOB L. 1993. *Pragmatics. An Introduction*. Blackwell, Cambridge (MA) – Oxford.
- MOLNÁR CECÍLIA SAROLTA 2019. *Speciális kérdések? – Az ugye partikulát tartalmazó megnyilatkozások formája és használata*. PhD-értekezés. ELTE BTK, Budapest.
- MOLNÁR-TÓTH ALINKA 2021. Tudom, de nem tudom kimondani! A szerzett beszéd- és nyelvi zavarok értelmezéséről: néhány elméleti megfontolás a klinikai gyakorlati munka tükrében. *Logopédia* 5: 33–48.
- MONTAGUE, RICHARD 1968. Pragmatics. In: KLIBANSKY, RAYMOND ed., *Contemporary Philosophy*. La Nuova Italia Editrice, Florence. 102–121.
- MORRIS, CHARLES 1938. *Foundations of the Theory of Signs*. Chicago University Press, Chicago.
- NAGY C., KATALIN 2019. *Data and Argumentation in Historical Pragmatics. Grammaticalization of a Catalan Motion Verb Construction*. Equinox Publishing, Sheffield. <https://doi.org/10.14232/jeny.2019.2.9>
- NAGY C. KATALIN – NÉMETH ZSUZSANNA – NÉMETH T. ENIKŐ 2019. Adatok és adatforrások integrációja a pragmatikai kutatásban. *Jelentés és Nyelvhasználat* 6: 109–130.
- NEMESI ATTILA LÁSZLÓ 2003. A túlzás szerepe a személyközi retorikában. In: NÉMETH T. – BIBOK szerk. 2003: 195–220.
- NEMESI, ATTILA LÁSZLÓ 2010. Data-gathering methods in research on hyperbole production and interpretation. In: NÉMETH T., ENIKŐ – BIBOK, KÁROLY eds., *The Role of Data at the Semantics-Pragmatics Interface*. De Gruyter Mouton, Berlin – New York. 381–417. <https://doi.org/10.1515/9783110240276.381>
- NEMESI ATTILA LÁSZLÓ 2022. *A humor pragmatikai mechanizmusai*. Loisir Kiadó, Budapest.
- NÉMETH T. ENIKŐ 1996. *A szóbeli diskurzusok megnyilatkozáspéldányokra tagolása*. Nyelvtudományi Értekezések 142. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- NÉMETH T. ENIKŐ 2003. A kommunikatív nyelvhasználat elvei. In: NÉMETH T. – BIBOK szerk. 2003: 221–254.
- NÉMETH T. ENIKŐ 2006. Pragmatika. In: KIEFER szerk. 2006: 222–261.
- NÉMETH T., ENIKŐ 2019. *Implicit Subject and Direct Object Arguments in Hungarian Language Use. Grammar and Pragmatics Interacting*. Equinox Publishing, Sheffield.
- NÉMETH T. ENIKŐ – NAGY C. KATALIN – NÉMETH ZSUZSANNA 2020. Ami a korpuszokból kimarad: rejtőzködő pragmatikai jelenségek. In: SIMON GÁBOR – TOLCSVAI NAGY GÁBOR szerk., *Nyelvtan, diskurzus, megismerés*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. 333–356.

- NÉMETH T. ENIKŐ – TÁTRAI SZILÁRD 2013. Pragmatikai kutatások Magyarországon. *Magyar Nyelv* 109: 129–37.
- NÉMETH T., ENIKŐ ed. 2001a. *Cognition in Language Use. Selected Papers from the 7th International Pragmatics Conference*. International Pragmatics Association (IPrA), Antwerp.
- NÉMETH T., ENIKŐ ed. 2001b. *Pragmatics in 2000. Selected Papers from the 7th International Pragmatics Conference*. International Pragmatics Association (IPrA), Antwerp.
- NÉMETH T. ENIKŐ szerk. 2011. *Ember–gép kapcsolat. A multimodális ember–gép kommunikáció modellezésének alapjai*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- NÉMETH T. ENIKŐ – BIBOK KÁROLY szerk. 2003. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok 20. Tanulmányok a pragmatika köréből*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- NÉMETH T., ENIKŐ – BIBOK, KÁROLY eds. 2004. *Acta Linguistica Hungarica* 51: 3–4. szám. <https://doi.org/10.1556/ALing.51.2004.3-4.1>
- NÉMETH T., ENIKŐ – BIBOK, KÁROLY eds. 2005. *Acta Linguistica Hungarica* 52: 1. szám. <https://doi.org/10.1556/ALing.52.2005.1.1>
- NÉMETH, ZSUZSANNA 2021. *A Preference Hierarchy Model of Same-Turn Repair Operations in Talk-in-Interaction*. Equinox Publishing, Sheffield.
- PAPP MELINDA 2021. *Az osztenzív stimulusok szerepe a verbális történetek átadásában és megértésében*. PhD-értekezés. SZTE BTK, Szeged.
- PLÉH, CSABA 1983. Some semantic and pragmatic factors of anaphoric interpretation in Hungarian. *Acta Linguistica Academiae Scientiarum Hungaricae* 33: 201–211.
- PLÉH CSABA 1984. Néhány szemantikai és pragmatikai tényező az anafora értelmezésében a magyarban. *Magyar Nyelvőr* 108: 208–218.
- PLÉH CSABA 1998. *A mondatmegértés a magyar nyelvben. Pszicholingvisztikai kísérletek és modellek*. Osiris Kiadó, Budapest.
- PLÉH CSABA – SÍKLAKI ISTVÁN – TERESTYÉNI TAMÁS szerk. 1988. *Nyelv–kommunikáció–cselekvés*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- PLÉH CSABA – SÍKLAKI ISTVÁN – TERESTYÉNI TAMÁS szerk. 1997. *Nyelv–kommunikáció–cselekvés*. Osiris Kiadó, Budapest.
- PLÉH CSABA – TERESTYÉNI TAMÁS szerk. 1979. *Beszédaktus–kommunikáció–interakció*. Tömegkommunikációs Kutatóközpont Szakkönyvtár, Budapest.
- RÁCZ ENDRE – SZATHMÁRI ISTVÁN szerk. 1983. *Tanulmányok a mai magyar nyelv szövegtana köréből*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- SAUSSURE, FERDINAND DE 1967. *Bevezetés az általános nyelvészetbe*. Gondolat, Budapest.
- SCHIRM ANITA 2021. *Diskursusjelölők szövegeken innen és túl*. Loisir Kiadó, Budapest.
- SCHNELL, ZSUZSANNA – VARGA, ESZTER – TÉNYI, TAMÁS – SIMON, MÁRIA – HAJNAL, ANDRÁS – JÁRAI, RÓBERT – HEROLD, RÓBERT 2016. Neuropragmatics and irony processing in schizophrenia – Possible neural correlates of the meta-module of pragmatic meaning construction. *Journal of Pragmatics* 92: 74–99. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2015.11.004>
- SEARLE, JOHN. R. 1969. *Speech Acts*. Cambridge University Press, Cambridge.
- SEARLE, JOHN R. 1979. *Expression and Meaning*. Cambridge University Press, Cambridge.

- SEARLE, JOHN R. – KIEFER, FERENC – BIERWISCH, MANFRED eds. 1980. *Speech Act Theory and Pragmatics*. D. Reidel, Dordrecht. <https://doi.org/10.1007/978-94-009-8964-1>
- SIMON GÁBOR 2018. Az igei jelentés metaforizációjának mintázatai. *Nyelvtan- és korpuszvezérelt esettanulmányok. Jelentés és Nyelvhasználat* 5: 1–36. <https://doi.org/10.14232/jeny.2018.1.1>
- SUSZCZYNSKA, MALGORZATA 2003. A jóvátevés beszédaktusai a magyarban. In: NÉMETH T. – BIBOK szerk. 2003: 255–294.
- SUSZCZYNSKA, MALGORZATA 2010. *Remedial work in Hungarian – A Case Study*. PhD-értekezés. SZTE BTK, Szeged.
- SVINDT VERONIKA 2022. A pragmatikai képesség atipikus fejlődése. *Gyermeknevelés*. (Online tudományos folyóirat) 10: 113–132. <https://doi.org/10.31074/gyntf.2022.1.113.132>
- SZABOLCSI, ANNA 1978. Conference on speech acts and pragmatics. *Acta Linguistica Academia Scientiarum Hungaricae* 28: 151–152.
- SZATHMÁRI ISTVÁN – VÁRKONYI IMRE szerk. 1979. *Szövegtan a kutatásban és az oktatásban*. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.
- SZILI KATALIN 2004. *Tetté vált szavak. A beszédaktusok elmélete és gyakorlata*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- TÁTRAI SZILÁRD 2011. *Bevezetés a pragmatikába. Funkcionális kognitív megközelítés*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- TÁTRAI SZILÁRD 2017. Pragmatika. In: TOLCSVAI NAGY szerk. 2017: 899–1058.
- TERESTYÉNI TAMÁS 1981. *Konvencionális jelentés – kommunikációs jelentés. Adalékok a kommunikáció pragmatikai aspektusának vizsgálatához*. Tömegkommunikációs Kutatóközpont, Budapest.
- TOLCSVAI NAGY GÁBOR 2003. Topikaktiválás és topikfolytonosság magyar nyelvű szövegekben. In: NÉMETH T. – BIBOK szerk. 2003: 295–325.
- TOLCSVAI NAGY GÁBOR szerk. 2017. *Nyelvtan*. Osiris Kiadó, Budapest.
- TÓTH ENIKŐ – CSATÁR PÉTER 2014. A főnévi mutató névmások indexikális használatát befolyásoló tényezők a magyarban. *Jelentés és Nyelvhasználat* 1: 67–85. <https://doi.org/10.14232/jeny.2014.4.6>
- UDVARDI, ANNA 2023. *Is that an Answer to the Question? Analyzing the Opening Turns of Physiotherapist-Patient Interactions*. PhD-értekezés. SZTE BTK, Szeged.
- VARGA MARIANNA 2021. *Magyar büntetőperes bírósági kihallgatások komplex nyelvészeti elemzése*. PhD-értekezés. SZTE BTK, Szeged.
- VASKÓ, ILDIKÓ 2012. Pragmatic particles indicating expectation – the case of *persze*. *Acta Linguistica Hungarica* 59: 465–486. <https://doi.org/10.1556/ALing.59.2012.4.4>
- VERSCHUEREN, JEF 1999. *Understanding Pragmatics*. Arnold, London – New York – Sydney – Auckland.
- WUNDERLICH, DIETER 1972. *Linguistische Pragmatik*. Athenäum, Frankfurt.

Are we out of the waste basket?

Chapters from the history of Hungarian pragmatic research

The present paper aims to provide an insight into the history of Hungarian pragmatic research. The topic of the paper was motivated by results of the Hungarian pragmatic research which are

considerable and valuable in an international perspective. The title of the paper refers to an infamous metaphor according to which pragmatics is the waste basket of semantics and raises the question whether pragmatics is now out of the waste basket. By providing a brief overview of Hungarian pragmatic research, the paper answers the question positively, i.e. it says yes, we are out of the waste basket. In light of the results, it can be concluded that Hungarian pragmatics has become an independent linguistic discipline and is equal to semantics and other linguistic fields.

Keywords: semiotics, pragmatics, language use, philosophy of language, functional cognitive pragmatics, interaction between grammar and pragmatics.

NÉMETH T. ENIKŐ
Szegedi Tudományegyetem
MTA–SZTE–DE Elméleti Nyelvészeti és Informatikai Kutatócsoport